

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра лісового і аграрного менеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лісова ентомологія

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Лісове господарство

Спеціальність Н4 Лісове господарство

шифр і назва

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та
ветеринарна медицина

шифр і назва

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 10 від 25 червня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Лісова ентомологія
Викладач (-і)	Дмитрик Павло Миколайович
Контактний телефон викладача	097-839-74-89
Е-mail викладача	pavlo.dmytryk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	<u>3</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультавання проводиться за розкладом консультацій викладача, який розміщений на інформаційному стенді кафедри
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна «Лісова ентомологія» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системних знань про біологію, екологію, різноманіття та роль комах у лісових екосистемах. У курсі розглядаються основні таксономічні групи лісових комах, особливості їх морфології, життєвих циклів, трофічних зв'язків та поширення в різних типах лісів України.</p> <p>Особлива увага приділяється шкідливим та корисним видам комах, їх впливу на стан, продуктивність і стійкість лісових насаджень, а також закономірностям масових розмножень та факторів, що їх зумовлюють. Дисципліна охоплює питання діагностики пошкоджень лісових насаджень, методів обліку чисельності комах, прогнозування розвитку ентомокомплексів і застосування сучасних заходів захисту лісу з урахуванням екологічних принципів та вимог сталого лісокористування.</p> <p>Вивчення дисципліни забезпечує підготовку майбутніх фахівців лісового господарства до практичної діяльності з моніторингу ентомофауни, оцінювання фітосанітарного стану лісів та прийняття науково обґрунтованих рішень щодо охорони і захисту лісових екосистем.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета навчальної дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти ґрунтовних теоретичних знань і практичних навичок з лісової ентомології, необхідних для розуміння ролі комах у функціонуванні лісових екосистем, оцінювання фітосанітарного стану лісів та застосування екологічно обґрунтованих заходів захисту лісових насаджень.</p> <p>Цілі навчальної дисципліни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ознайомлення з основними групами лісових комах, їх морфологією, біологією та екологією; • формування уявлень про роль комах у лісових біоценозах, їх значення у 	

- процесах росту, розвитку та стійкості лісових насаджень;
- вивчення шкідливих і корисних видів лісових комах, особливостей їх поширення та масового розмноження;
 - набуття навичок розпізнавання основних типів пошкоджень, спричинених комахами;
 - оволодіння методами обліку чисельності, моніторингу та прогнозування розвитку ентомофауни;
 - формування вмінь застосовувати сучасні, екологічно безпечні методи захисту лісу від шкідників;
 - розвиток екологічного мислення та відповідального ставлення до збереження біорізноманіття і сталого ведення лісового господарства.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі лісового і мисливського господарства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та відповідністю природних зональних умов.

Загальні компетентності:

ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК16. Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів.

ФК17. Здатність вирішувати поставлені завдання зі створення насаджень, їх вирощування та формування на основі вивчення літературних та нормативних джерел передового виробничого досвіду.

Програмні результати навчання:

ПРН8. Проектувати та організовувати ведення лісового та мисливського господарства відповідно до встановлених вимог.

ПРН11. Оцінювати значимість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази і робити аргументовані висновки.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	14
Практичні	18
Самостійна робота	58

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна/ вибіркова

Четвертий	Н4 Лісове господарство	Другий	Нормативна	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема	Кількість год.			
	лекції	практичні заняття	самостійна робота	
Тема 1. Загальна ентомологія. Морфологія комах	2	2	4	
Тема 2. Внутрішня будова комах	2	2	4	
Тема 3. Біологія комах			4	
Тема 4. Екологія комах	2	2	4	
Тема 5. Систематика та класифікація комах. Завдання систематики			4	
Тема 6. Листогризи – шкідники лісу	2	2	4	
Тема 7. Хвоєгризи – шкідники лісу		2	4	
Тема 8. Шкідники плодів, насіння, розсадників, коріння та молодих насаджень	2	2	4	
Тема 9. Стовбурові та технічні шкідники		2	4	
Тема 10. Технічні шкідники			4	
Тема 11. Методи захисту лісових насаджень та деревини від комах-шкідників	2	2	6	
Тема 12. Типи пошкоджень деревних порід комахами шкідниками	2	2	6	
Тема 13. Дотримання санітарних правил щодо захисту лісових насаджень та деревини від комах шкідників		6		
ЗАГАЛЬНА:	14	18	58	
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Поточний контроль на практичних заняттях – до 50 балів за семестр; поточний контроль на лекціях – до 40 балів за семестр; контроль самостійної роботи – до 10 балів за семестр. Сумарний підсумковий контроль – до 100 балів (сума балів за поточний контроль на практичних і лекційних заняттях та самостійної роботи).</p> <p>Шкала оцінювання: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf</p>			
7. Політика навчальної дисципліни				
<p><u>Академічна доброчесність</u> дотримується при вивченні дисципліни. Зокрема не допускається списування під час проведення поточних та підсумкових контрольних заходів, самостійного виконання навчальних</p>				

завдань (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей). Вимагається застосування посилок на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Відвідування занять є обов'язковим. Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю, а з іншої причини – у вигляді співбесіди. Пропущені практичні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні негативні оцінки, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття, до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп. У випадку пропуску більше 50 % часу аудиторного навантаження студент не допускається до іспиту.

Неформальна освіта. Питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті регулюється «ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalnaosvita.pdf>).

Процедура перезарахування здійснюється при співпадінні назви неформальної активності з назвою освітнього компонента та кількістю кредитів. Для перезарахування кредитів неформальної освіти створюється комісія для прийняття рішення. Результати навчання, які отримані у неформальній освіті, враховуються при оцінюванні самостійної Роботи студентів з відповідних дисциплін.

8. Рекомендована література

Основна література

1. Завада М.М., Гузій А. І., Білокінь М. В. Лісова ентомологія: підручник; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – Київ: Аграр Медіа Груп, 2010. – 404 с.
2. Марченко А.Б. Лісова ентомологія: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та лабораторно-практичних занять студентів агробіотехнологічного факультету освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, напряму підготовки «Лісове і садово-паркове господарство» за кредитно-модульною системою навчання / А.Б. Марченко. – Київ, 2015. – 134 с.
3. Падій, М. М. Лісова ентомологія / М. М. Падій.– К.: Вид-во УСТА, 1993.– 352 с.
4. Сендзюк В.А. Лісова ентомологія. Навч. посібник для студентів. – К.: Вега, 2005. – 138 с.

Допоміжна

1. Зінченко, О. П. Лісова ентомологія. Ч. І. Загальна ентомологія: Метод. матеріали до викон. лабораторних робіт / О. П. Зінченко, К. Б.

- Сухомлін.– Луцьк, РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2012.– 36 с.
2. Зінченко, О. П. Лісова ентомологія. Ч. II. Спеціальна частина: Метод. матеріали до викон. лабораторних робіт / О. П. Зінченко, К. Б. Сухомлін.– Луцьк, РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2012.– 72 с.
 3. Зінченко, О. П. Лісова ентомологія: Тестові завдання / О. П. Зінченко, К. Б. Сухомлін.– Луцьк: Медіа, 2013. – 100 с.
 4. Зінченко, О. П. Українсько-російсько-латинський ентомологічний словник: термінологія і номенклатура: У 2 т. Т. 1. Термінологія / О. П. Зінченко, К. Б. Сухомлін / Укр. ентомолог. тов-во; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки.– Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002. – 226 с.
 5. Зінченко, О. П. Українсько-російсько-латинський ентомологічний словник: термінологія і номенклатура: У 2-х т. Т. 2. Номенклатура / О. П. Зінченко, К. Б. Сухомлін / Укр. ентомолог. тов-во; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки.– Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002.– 428 с.
 6. Корма О. М. Лісова ентомологія. Лабораторний практикум: навч. посіб.: для студентів спец. 205 "Лісове господарство" освіт. рівня Бакалавр ден. форми навчання / О. М. Корма, Г. П. Андрєєва ; Чернігів. нац. технолог. ун-т. – Чернігів: ЧНТУ, 2019. – 206 с.
 7. Погоріляк ЙМ. Короїди та біологічні основи регулювання їх шкідливої діяльності в Карпатах. – Ужгород, 1994 с. – 132 с.

Інформаційні електронні ресурси

1. Ентомологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ентомологія>
2. Комахи-шкідники лісів помірного поясу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Комахи-шкідники_лісів_помірного_поясу
3. Національна мережа інформації з біорізноманіття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrbin.com>
4. Шкідники лісу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dp.dpss.gov.ua/news/shkidniki-lisu>

Викладач Дмитрик П.М.,
доцент